

NAUJOJI PARADIGMA PRAKTIKAMS

AUDRONĖ SVĖRIENĖ

Vilniaus universiteto Knygotyros katedra,
Universiteto g. 3, 2734 Vilnius, Lietuva

Šiandienei visuomenei transformuojantis į naujo tipo – informacinę, žinių visuomenę, būtina ne tik skatinti jos narių domėjimąsi informacinėmis technologijomis, bet ir daug dėmesio skirti edukacinei valstybės sistemai, plėtojant disciplinas, naudojančias informacijos technologijas bei komunikacinius tinklus. Deja, Lietuvoje švietimas atsilieka nuo sparčios technologijų raidos. Studijos modernizuojamos, naujos integruotos disciplinos įtraukiamos į mokymo planus gana vangiai, trūksta metodinių leidinių. Arūno Vyšniausko mokymo metodikos knyga „Istorijos studijų modernizavimas informacijos amžiuje“* – pirmasis tokio pobūdžio leidinys istorikams praktikams. Autorius pataria, ne kaip mokyti istorijos, o kaip organizuoti istorinio pažinimo veiklą. Tai turėtų būti įdomu ne tik istorijos dėstytojams, mokytojams, bet ir studijų vadybininkams.

Pirmajame knygos skyriuje A. Vyšniauskas apžvelgia priežastis, turėjusias įtakos istorijos studijų modernizavimui. Lietuvos valstybingumo atkūrimas privertė iš esmės peržiūrėti istorijos mokymo ir studijų planų turinį. Sparti kompiuterinės technikos raida bei informacinių technologijų plitimas veikė mokslų integraciją, todėl Vilniaus universiteto (VU) Istorijos fakultete 1991–2001 m. atsirado tokios disciplinos kaip „Istorija ir geopolitika“, „Istorija ir informatika“ ir kt. Lietuvoje įsteigtas Vadovėlių tyrimo ir informacijos centras (VTIC; nuo 2001 m. liepos Švietimo plėtotės centro Vadovėlių centras – *aut. past.*) bei atlikus vadovėlių analizę, atkreiptas ne tik jų autorių, leidėjų, bet ir mokslininkų dėmesys į bendrojo lavinimo mokyklos vadovėlių turinį ir kokybę.

Modernizuodamas studijas VU Istorijos fakultete autorius remiasi „naująja paradigma“ – konstruktyvizmo modeliu, kurio esmė – „veikiau ne mokyti, bet organizuoti studentų savireguliacinį mokymąsi“ (p. 23). Konstruktyvizmo šalininkai teigia, jog „studentai turi gauti ne supaprastintas, selektyviai atrinktas ir gerai sugromuotas mokslo žinias, o pakliūti į realias, profesiniu požiūriu komplikuotas situacijas“ (p. 23). Autorius iškelia ir kitą problemą – labai didelius dėstytojų krūvius, dėl

* VYŠNIAUSKAS, Arūnas. *Istorijos studijų modernizavimas informacijos amžiuje*: naujoji paradigma praktikams: mokymo metodikos knyga. Vilnius: Vilniaus u-to I-kla, 2002. 149 p. ISBN 9986-19-493-8.

kurių „darosi sunku užtikrinti aukštą studijų kokybę neišeinant iš senosios paradigmos rėmų“ (p. 29). Pabrėždamas praktinės veiklos bei „mokymosi darbinėje aplinkoje“ pranašumus, A. Vyšniauskas sumenkina paskaitų reikšmę – „jų beveik nelieka“ (p. 29). Praktinės studentų veiklos reikšmė (pratybų, eksperimentų ir kt.) yra neginčijama, tačiau manyčiau, kad studentai turi gauti ir pakankamai teorinių žinių tai praktinei veiklai atlikti.

Antrajame skyriuje autorius diskutuoja istorijos periodizacijos klausimais, svarsto istorijos dėstymo bendrojo lavinimo mokykloje problemas. A. Vyšniauskas naujųjų laikų pradžia siūlo laikyti XV a. vidurį ir kviečia diskutuoti (p. 53). Nepritariau A. Vyšniausko minčiai, jog „pasibaigė 'knygos era', o XX a. paskutiniame dešimtmetyje prasidėjo 'interneto era'“ (p. 57). Žinoma, šiuolaikinės informacinės technologijos daro įtaką leidybai, bet ar jos išstums spausdintus leidinius?

Trečiajame ir ketvirtajame knygos skyriuose A. Vyšniauskas kalba apie elektroninę leidybą, istorijos ateitį: kuo turėtų būti istorija XXI amžiuje, kaip istorijos mokytojai gali prisidėti prie žinių visuomenės kūrimo ir pan. Autorius pristato savo elektroninės leidybos produktus: nuotolinio mokymo kurso projektą „Turinio žinių kanalas“ (pradėtą 1999 m.) bei jo tęsinį – „TŽ kanalą“ (2000/2001); biuletinį „Naujųjų amžių istorija“, kuriame išryškinamos faktinės klaidos, rastos mokykliniuose vadovėliuose; studentų istorinių pasakojimų rinkinį „Klėjoteka“ ir kartografinio dizaino leidinį „Geo-grafika“, kuriame publikuojamos studentų redaguotos bei modernizuotos kartoschemos.

Penttajame ir šeštajame skyriuose A. Vyšniauskas pristato naująjį studijų modelį – informacinių dokumentų kūrimą koliažo principu. Visa su dokumentų kūrimu susijusi medžiaga kaupiama ir analizuojama „atvejo analizės būdu“ (p. 79) arba taikant vadinamąjį etnografinį tyrimą. Remdamasis šveicarų prof. R. Dubso šešiais praktinio organizacinio darbo žingsniais, autorius pritaiko šį modelį darbiui su studentais Lietuvoje, aiškina koliažų kūrimo ir vertinimo tvarką.

Septintajame skyriuje pateikiami studentų atsiliepimai apie naująjį studijų metodą. Iš jų galima spręsti, kad studentams jis patinka ir yra naudingas. Tokios studijos padeda tobulinti ne tik informacinius gebėjimus, bet ir kompiuterinio raštingumo įgūdžius ir pan. („išmoksti iš skirtingų šaltinių rinkti ir kontempuoti informaciją, skaitydamas literatūrą [vairiomis kalbomis, gilini savo užsienio kalbų žinias, išmoksti [...] naudotis internetu [...], sužinai, kaip taisyklingai rašyti išnašas“ (Kuo naudingas kursas, p. 121).

Aštuntajame skyriuje autorius aprašo faktinių klaidų mokykliniuose vadovėliuose ieškojimus (kad ir kaip būtų gaila, bet jų vis dar pasitaiko), pateikia keletą istorinio pasakojimo pavyzdžių. A. Vyšniauskas, būdamas gerai susipažinęs su vadovėlių tyrimo metodika, tešia „klaidų medžioklę“, pradėtą VTIC informaciniame biuleteny-

je [2], jų pagrindu kuria kokybiškus istorinius pasakojimus, kurie publikuojami internete. Anot autoriaus, šiais tekstais ir netgi „informacijos kokybe galime konkuruoti su Švietimo ir mokslo ministerijos aprobuotais vadovėliais ir kitais mokomaisiais leidiniais“ (p. 131). Aišku, bet koks tekstas (elektronine ar spausdinta forma) gali būti naudojamas mokymui ir vadinamas mokomąja priemone, bet ar tai jau bus vadovėlis? Žinoma, linkiu A. Vyšniausko „TŽ kanalui“ tapti elektroniniu istorijos vadovėliu. Autoriui siūlyčiau neapsiriboti mokyklinių vadovėlių tyrimais, o paieškoti klaidų ir aukštųjų mokyklų vadovėliuose.

Leidinį papildo Vilniaus pedagoginio universiteto lektoriaus Michaelio Kohrso straipsnis „Vom Studium der Vergangenheit und seiner Zukunft“ („Apie praeities studijas ir jų ateitį“, p. 145–149). Pateikdamas savo pastabas ir vertinimus, M. Kohrsas šią knygą pristato užsienio skaitytojams kaip interneto naudojimo istorijos studijoms pavyzdį Lietuvoje – ir ne tik kaip informacijos šaltinio, bet ir kaip vietos pristatymams, dialogams.

Išstudijavęs naujausią šios srities literatūrą, A. Vyšniauskas naudoja daug šaltinių (iš viso 185 nuorodos), nors ne visada jie tikslingi ir lygiaverčiai. Pavyzdžiui, iš R. Vėbros „Šimtas istorijos mįslių“ keletą kartų cituojamas tas pats teiginys: „[...] gimsta nauja epocha, o pati epochų kaita yra natūrali“ (p. 37), „[...] gimsta „naujos epochos“ samprata, kuri gręžiasi į antikinę literatūrą [...]“ (p. 50); arba iš „Vilniaus universiteto studijų nuostatų“ (p. 103) cituojama: „vienas kreditas prilyginamas 40 valandų“, o p. 104 – „atsižvelgiama į 40 valandų darbo savaitę“ ir pan. Tekste pasitaiko ir neaiškių pasakymų, pavyzdžiui, „dėstomas naujųjų amžių istorijos kursas neatitiko „galiojusios mokyklinės istorijos vadovėlių chronologinės koncepcijos“ (p. 58). Gal bendrojo lavinimo mokyklai skirti vadovėliai turi atitikti mokymo programas?

Džiugina tai, jog dirbdamas su studentais A. Vyšniauskas reikalauja ir atitinkamo darbų bibliografinio apipavidalinimo (nuorodų pateikimo ir kt.). Tačiau rengiant bibliografines nuorodas reikėtų laikytis naujausių tarptautinių standartų reikalavimų (žr. ISO 690 ir LST ISO 690-2:1999), kur nuorodų sąrašą rekomenduojama pateikti leidinio pabaigoje, autorių pavardes rašyti didžiosiomis raidėmis ir pan. [1]. Autorius atkreipia dėmesį į daugelyje šalių vykstančius struktūrinius švietimo sistemos pokyčius, „taikomas naujas technologijas“ (p. 26), todėl skyrius, kurie yra labai neproporcingi (pvz., 3, 4, 6 skyriai apima vos keletą puslapių), galima buvo praplėsti, išsamiau apžvelgiant informacinių technologijų (ir ne tik interneto) taikymą mokymui užsienio šalyse.

Šiuolaikinės mokymo tendencijos reikalauja, kad būtų mokoma ne tik technologijų, bet ir per technologijas. Ši knyga – tai geras pavyzdys, kaip galima derinti technologinę bei informacinę kompetenciją, informacijos technologijas pasitelkiant mokslinei kūrybai.

1. JANONIS, Osvaldas. *Bibliografinis mokslinių darbų apipavidalinimas*. Klaipėda: Klaipėdos u-to l-kla, 2002. 30 p.
2. VYŠNIAUSKAS, Arūnas. Klaidų „medžioklė“ vadovėliuose. *Informacinis biuletenis*, 1998, nr. 2, p. 7–8 [žiūrėta 2002 m. rugsėjo 20 d.]. Prieiga per internetą: < [http:// www.pedagogika.lt/vtic/n-2.htm](http://www.pedagogika.lt/vtic/n-2.htm)>; < [http:// www.pedagogika.lt/vtic/en-2.htm](http://www.pedagogika.lt/vtic/en-2.htm)>.

Įteikta 2002 spalio mėn.